

Hasan Ali Toptaş'ın *Ben Bir Gürgen Dalıyım* Adlı Eserinde İnsan-Doğa İlişkisi

Doç. Dr. Halil Aytakin

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9150-472X>

19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Samsun – TÜRKİYE

Elif Ateş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7926-3548>

Yüksek Lisans Öğrencisi / 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 27.03.2019
Kabul: 21.06.2019
On-line Yayın: 30.06.2019

Anahtar Kelimeler

Hasan Ali Toptaş
Doğa
İnsan
Postmodernizm
Metinlerarasılık

Öz

Çalışmada Hasan Ali Toptaş'ın *Ben Bir Gürgen Dalıyım* adlı eserinde söz konusu edilen doğa ve insan ilişkisi ele alınmıştır. Amaç, doğanın gözünden insanların dünyasına bir ayna tutmak, küreselleşen ve sürekli dönüşen dünyada insanın doğaya yaklaşımını, doğaya ve dolaylı olarak kendilerine verdikleri zararı ortaya koymaya çalışmaktır. Çalışma nitel olarak yürütülmüş olup, doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Eserin kahramanı, Beşparmak dağlarında yaşayan genç bir gürgen ağacıdır. Yazar, ormanda komşuları ile birlikte yaşamını sürdüren kahraman anlatıcı ve mesajını iletmesinde çeşitli görevler üstlenen yan karakterler aracılığıyla insanı doğaya karşı duyarlı olmaya davet etmektedir. Anlatımda yazarın şiirsel üslubu dikkat çekicidir. Kurgu ve kullanılan dilin uyumlu birlikteliği okumaya ayrı bir haz katmaktadır. Okuyucuyu doğa ve insan üzerinden metafizik düşüncelere de götüren gürgen ağacının öyküsü, insanın sadece beynine değil ruhuna da hitap etmekte ve insanı görünen gerçeğin ötesini görmeye ve düşünmeye itmektedir. Toptaş, dili kullanırken onu herhangi bir aktarım aracı olarak görmez. Yazara göre dil bir aktarım aracından çok düşünsel dünyada olanaklarını ve anlamını devamlı derinleştiren amaca dönüşür. Bu tür kurmaca anlatılarda gerçek dünyaya yapılan kesin göndermeler öylesine iç içe geçer ki, metinlerin açıkça söylemediği şeyler konusunda okuyucu bir takım çıkarımlarda bulunabilir. Eser postmodern edebiyatın bir ürünü olup bu kuramın öncelikli unsurları olan; metinlerarasılık, üstkurmaca, klişe, çoğulcu bakış açısı, gönderge gibi birçok postmodern öge ile örüntülenmiş bir kurmacadır. Yazar, postmodernizmin önemli özelliklerinden biri olan metinlerarasılık bağlamında başka hikâyelerle alışveriş içerisine girerek metne yeni anlamlar yüklemektedir. Doğa ve insan ilişkisi kapsamında insanoğluna doğa bilinci verme amacıyla yazılmış eseri değerli kılan da kuşkusuz bu özelliğidir.

DOI: 10.9761/JASSS8034

Atıf Bilgisi / Reference Information

Aytakin, H. ve Ateş, E. (2019). Hasan Ali Toptaş'ın *Ben Bir Gürgen Dalıyım* Adlı Eserinde İnsan-Doğa İlişkisi. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 75, Summer, p. 35-46.

Relationship Between Human-Nature in the Work of Hasan Ali Toptaş Entitled Ben Bir Gürge Dalıym

Assoc. Prof. Dr. Halil Aytekin

19 Mayıs University, Faculty of Education, Department of Foreign Languages, Samsun – TURKEY

Elif Ateş

Master's Student / 19 Mayıs University, Institute of Educational Sciences, Department of Foreign Languages,
Samsun – TURKEY

Article History

Submitted: 27.03.2019

Accepted: 21.06.2019

Published Online: 30.06.2019

Key Words

Hasan Ali Toptaş

Nature

Human

Postmodernism

Intertextuality

Abstract

In this study, the relationship between nature and human is discussed in Hasan Ali Toptaş's work entitled Ben Bir Gürge Dalıym. The aim is to reveal the way human beings treat the nature and the harm that they give to it and indirectly themselves, by keeping the mirror to the world of people through the eyes of nature, in the world which is constantly transforming and globalizing. The study was carried out qualitatively and document analysis technique was used. The hero of the work is a young tree of hornbeam living in the Beşparmak mountains of the Aegean. The author invites people to be sensitive to nature through the heroic narrator who lives in the forest with his neighbors and through the foil characters who undertake various tasks to convey his message. In the narrative, the poetical style of the author is remarkable. The harmonious unity of fiction and the language used adds a distinct pleasure to reading. The story of the hornbeam tree, which takes the reader to metaphysical thoughts through nature and man, allows him to see beyond the reality that appears, by addressing not only his brain but also his soul. When using the language, Toptaş does not see it as a means of transmission. According to the author, language is transformed into a purpose that constantly deepens its possibilities and meaning in the intellectual world rather than a means of transmission. In such fictional narratives, certain references made to the real world are so intertwined that the reader can make some inferences about what the texts are not clearly saying. The work is a product of postmodern literature and it is a fiction that is characterized by many postmodern elements such as intertextuality, metafiction, cliché, pluralist point of view, reference, which are the main elements of postmodernist theory. In the context of intertextuality, which is one of the important features of postmodernism, the author puts new meanings into the text by exchanging with other stories. In the context of nature and human relations, the aspect that makes this work worthy is written in order to give nature consciousness to mankind.

DOI: 10.9761/JASSS8034

GİRİŞ

Postmodernizm 1960 sonrası Amerika'da Modernizme tepki olarak ortaya çıkmış bir akımdır. Düşünce olarak mimaride, plastik sanatlarda ve edebiyat alanında etkili olmuştur. Postmodern edebiyat modern anlayıştan farklı olarak özde ve biçimde yeni bir yaklaşımı benimser. Narlı'ya göre; "Postmodern romanın temel özellikleri, üst kurmaca, metinlerarasılık, çoğulcu bakış açısıdır" (2009: 123). Çalışmada ele aldığımız *Ben Bir Gürge Dalıyım* adlı eser Postmodern bir yaklaşımın ürünüdür. Eserin hedef kitlesi her ne kadar çocuklar olsa da, sürükleyici ve hüznü öykü, yetişkinlerin de zevkle okuyup dersler çıkaracağı bir kurmacadır. Gerçeklik, insan zihninden bağımsız olarak dış dünyada var olan olay, olgu, durum ve varlıktır. Kurmaca ise, sanatçı muhayyilesinin bu gerçekliklerden işine yaradığına inandığı bazı unsurları alarak soyut düzeyde güzel, estetik, kendi içinde uyumlu, zihinsel nitelikli bir dünya inşa ve terk etmesidir. Kurmaca, uydurmadır ama gerçeklerden kopuk değildir" (Çetin, 2012: 139).

Postmodern akımın temsilcilerinden birisi olan Hasan Ali Toptaş, *Ben Bir Gürge Dalıyım* adlı masalımsı öyküsünde, doğaya ve insana dair mesajlar verir. İnsan davranışlarının doğa üzerindeki yıkıcı etkisine, teşhis ve intak sanatlarını kullanarak dikkat çeken yazar, okuyucunun doğanın gözünden insana bakmasına olanak verip empati kurmasını sağlayarak, onu doğaya karşı duyarlı kılmaya çalışmaktadır. Yazar, eserinde, bir yandan insanoğlunun doğayı acımasızca katledişine eleştirel ve irdeleyici bir yaklaşımla eğilirken, diğer yandan da okuyucuyu sıkmadan, insan davranışlarının doğa üzerindeki olumsuz etkisini tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Yazarın doğanın yok edilmesine yönelik eleştirel yaklaşımı eserin dil ve anlatım örgüsünde kendini açıkça göstermektedir. Okatan'a göre; "Onun eserlerinde göze ilk çarpan ayrıntı kurgu ve dilin uyumlu birlikteliğidir. Toptaş, dili kullanırken onu herhangi bir aktarım aracı olarak görmez. Dil yazar için bir aktarım aracından çok düşünsel dünyada olanaklarını ve anlamını devamlı derinleştiren amaca dönüşür" (2014: V) Şiirsel bir üsluba sahip olan yazarın dili ustalıklı kullandığı yadsınamaz bir gerçektir. Doğa ve insan üzerinden metafizik düşüncelere de yönelten gürge ağacının öyküsü, okuyucunun, sadece beynini değil ruhunu da besleyerek görünen gerçeğin ötesini görmesine imkân vermektedir. Yazar bunu öykü içerisinde metinlerarası yaklaşıma yönelik anlam/anlamlama yoluyla yapar. Bu terim iki bağlamlı bir söylemdir. İlk bağlam olan anlam, kelimenin söz içindeki diğer unsurlarla bağlantılı olarak zihinde yarattığı kavramlardan her biridir. Anlamlama ise metindeki açık ya da örtük materyaller yoluyla asıl manâyı çizme ya da keşfetme durumudur. Burada okur ve okuma faktörü etkindir. Şöyle ki: "anlam metnin çizgisel okunmasının sonucudur, anlamlama ise metinlerarası okumanın" (Aktulum, 2011: 421; Aktaran: Aykanat, 2012: 20). Yani ilk konumda metin olduğu hâliyle yorumlanırken, ikinci konumda ise metnin diğer metinlerle oluşturduğu göndergesel durumlar ortaya çıkarılarak metin okuması yapılmaya çalışılır.

Ayrıca, eser insanın doğadaki her canlı ile etkileşim halinde olduğunu bilmesini, davranışlarını ona göre düzenlemesini ve merhamet duygusunu sürekli canlı tutmasını sağlamaktadır. Eserin okuyucuda doğa bilinci oluşturarak, onu düşünmeye, sorgulamaya ve mücadele etmeye yönelik olarak kurgulandığını söyleyebiliriz. Bu çalışmada amaç, yazarın ormandaki birkaç ağaç aracılığıyla vermek istediği mesajları deşifre ederek, insan ve doğa ilişkisini eleştirel bir gözle sorgulamaktır.

İNSAN-DOĞA İLİŞKİSİ

Orman Sakinleri

Yazar, eserine gürge ağacının yaşadığı ormanı tasvir ederek ve gürge ağacının hayat yolculuğu boyunca, fiziksel ve ruhsal gelişimine şahit olacak olan komşularını, okuyucuya tanıtarak başlamaktadır. Bunlardan bazıları; birkaç ağaç ötesinde yaşayan kambur köknar, ak sakallı meşe, kızıl çamlar, ardıçlar, ladinler ve kestanelerdir. Yazar bu ağaçlara bir kimlik verir ve onları adeta canlı bir insanmış gibi konuşturur. Eserde kahraman bakış açısı ve anlatıcı birinci kişi ağzından anlatım söz konusudur. Onun bu başarılı anlatımı sayesinde okuyucu bu kişileştirilmiş karakterleri kendisi veya çevrelerinden birisiyle kolaylıkla özdeşleştirebilmekte ve onlarla birlikte bu maceraya atılmaktadır. Bunlardan en göze çarpanı kuşkusuz ak sakallı meşedir. Öncelikle okuyucu, ak sakallı meşenin gövdesini saran çalı huşirtları arasında

bir bilge heykeli gibi, olanca haşmetiyle durduğunu, birçoğu kurduğu için kuşların artık dallarına konmadığını öğrenir. Görünen odur ki, ak sakallı meşe görmüş geçirmiş, yaşlı bir ağaçtır.

Nitekim var oluşundan itibaren insanoğlu doğaya ve onun bir parçası olan ağaçlara birçok anlam yüklemiş ve onları kendisiyle ilişkilendirmiştir. Türk mitolojisinde “ağaç her zaman büyümeye yazgılıdır,” (Bachelard, 1996: 215) ve Tanrı'nın veya Tanrı'dan ayrılmış bir parçanın simgesidir (Veysel, 2015: 118). Kendini durmadan yenileme özelliğiyle ağaç, canlı evreni temsil eder. Yorulmak bilmeyen hayatın, ebediliğin karşılığıdır. Bu nedenle ağaç kozmosu, ölmeyen hayatın ağacıdır. Mircea Eliade'a göre, ölümsüzlüğü ve yenilenmeyi temsil eden ağaç kültü şu şekilde değerlendirilir: Ağaç, dinî hayatın en eski aşamalarında etkili bir mikrokozmosu oluşturur. Kozmosun imgesi ve kozmik bir kutsalın tezahürü olarak görülür. Hayatın, bitmez tükenmez verimliliğin ve mutlak gerçekliğin simgesidir. Dünyanın merkezi ve evrenin dayanağıdır. Ağaç ve insanlar arasında mistik bağlar kurar. Ağaçların insanları doğurması, insanın ata ruhlarının hazinesi olması, ağaçların evliliği, giriş/geçiş törenlerinde kullanılır. Bitki gibi yeniden dirilişin, baharın ve yılın yeniden doğuşunun simgesidir (2005: 315-316; Aktaran: Kabalcı, 2018: 107). Mitolojik boyutuyla ağaç insan hayatında derin manalar bırakan bir simge olarak hep var olmuştur. Her bir ağaç farklı bir anlamı barındırmıştır. İnsan, ağacı hayatın merkezinde yaşamın bir parçası olarak görmüş, onunla derin bağlar kurmuştur.

Genç gürgenin bilişsel gelişiminde ve gövdesiyle birlikte hayatını şekillendirmesinde önemli bir yere sahip olan ak sakallı meşe, genç gürgen ağacı yaşının vermiş olduğu heyecanla toz pembe hayaller kurarken, ona hayatın acımasız gerçeklerini anlatan yaşlı yüce bilge rolünü üstlenmektedir. Bu yüceltilmiş tipe ‘idealize tip’ de denir. Yazarın ana izleğe bağlı kalarak kendi kafasında biçimlendirdiği kusursuz bir tip olup; romancının düşünce ve duygularını dile getiren ve temsil eden bir kişidir. Bu tip, yazar tarafından olumlanan değerleri, fiilleri duygu ve düşünceleri savunarak, yaşayarak temsil eden biridir. Dini, milli, ideolojik, felsefi ya da başka bazı sosyal nitelikli değerleri taşır” (Çetin, 2012: 117). Eserde yüceltilmiş tip rolünü üstlenen ak sakallı meşe salt gerçekleri dile getiren, doğru öngörülerde bulunan, herkesçe saygı gösterilen, bilge bir insanı temsil etmektedir. Nitekim gürgen ve diğer orman sakinleri gençliklerinin vermiş olduğu coşkuyla ne kadar hayat dolu ve gelecekte umutlularsa, yaşlı bilge meşe de bir o kadar üzgün ve umutsuzdur. Gürgen ağacı gençliğin bahsedebileceği bütün güzelliklere sahiptir. Yazar kuşların ak sakallı meşenin kurumuş dallarına değil de genç gürgenin yemyeşil dallarına konmayı tercih ettiğini belirterek, kuşların gelişle nasıl bir hal aldığını okuyucuya şu cümlelerle aktarmaktadır:

“Tepeden tırnağa kuş sesine bulanıyordum onlar gelince, birkaç dakika içinde, neredeyse bir cıvıltı ağacına dönüşüyordum. Öyle ki, gaga şeklinde, tüy şeklinde, heves şeklinde cıvıltılar damlıyordu bir süre sonra omuzlarımdan; yere doğru şıpır şıpır, rengârenk şarkılar dökülüyordu” (Toptaş, 2018: 8).

Yazar bu anlatımıyla, okuyucunun hayal gücünü zorlayarak onu, adeta gerçek dünyanın ötesine, düşler dünyasına sürüklemektedir. “Kurmaca anlatılarda gerçek dünyaya yapılan kesin göndermeler öylesine iç içe geçer ki, romanda bir süre kaldıktan ve haklı olarak fantastik öğelerle gerçekliğe yapılan göndermeleri birbirine karıştırdıktan sonra, okur artık kesin olarak nerede bulunduğunu bilmez” (Eco, 1995: 142). Aslında okuyucu tarafından fantastik bir kurmaca olduğu bilinen, fakat durumsallık açısından gerçekliği yansıtan bu düşler dünyasında, Umberto Eco'nun da kurmaca anlatılar için söylediği gibi, metnin içine çekilen okuyucu düş ve gerçek arasında muallakta kalır. Kuşların cıvıltısıyla neşesine neşe, canına can katılan genç gürgen de bu sıcaklık, mutlu beraberliğin verdiği coşkuyla kuşların şarkısına katılmakta ve onun ardından ormandaki her canlı da kendi sesiyle, rengiyle, duruşuyla; otlar, böcekler, tavşanlar hatta taşlar bile dile gelip bu şarkıya eşlik etmektedirler. “...sihirli bir değnekle dokunulmuşçasına, ormandaki her şey değişiyordu sanki” (Toptaş, 2018: 8-9). Bu tabloya bakınca, ormandaki tüm canlılar bütünleştiğinde, sadece mucizeyle açıklanabilecek bir mükemmelliğin oluştuğu görülmektedir. Doğadaki her varlık, sevgiyle ve dostlukla tek bir şarkıya odaklandığında, kusursuz bir ahenkle dünyayı güzelleştirmektedir. İşte doğanın dilinden o gerçek;

“...çiçekler de kokularından yavaş yavaş taşmaya başlıyordu. Bir çiçek kokusundan

nasıl taşar diyeceksiniz belki. Taşmaz olur mu, taşıyordu işte; görüp kokladığınız çiçeğin ötesinde düşsel bir çiçek daha gördünüz mü, taşıyordu..." (Toptaş, 2018: 9)

Bu cümlelerde, çiçeğin hem bilinç hem de fiziksel olarak var olduğu, görünen gerçekliğin ardındaki özü algılandığında, anlaşıldığını hissettiğinde mutluluktan kokusuyla taşıdığı hissi verilmektedir. Doğa, iyi gözlemlenirse insanoğluna çok sayıda mesaj gönderir. Bu tür bir "anlatının, gerçekle olan ilişkimizde kendimizi rahat hissetmemizi sağlamanın bir başka nedeni vardır. Her şifre çözücü için altın bir kural vardır: Her mesaj çözülebilir, yeter ki bunun bir mesaj olduğu bilinsin. Gerçek dünyadaki sorun, binlerce yıldır kendimize bir mesajın olup olmadığını ve varsa bu mesajın bir anlamının bulunup bulunmadığını sormamızdır. Anlatsal bir evrende, o evrenin bir anlam oluşturduğunu, onun kökeni olarak ve okuma yönergelerinin bütünü olarak onun arkasında yetki sahibi bir varlık olduğunu kesin olarak biliriz" (Eco, 1996: 132). Bu açıdan bakıldığında insanın kendi doğasıyla yaşadığı doğa arasında son derece sıkı bir ilişki vardır. İnsanın yaşadığı ortam, çevresine kendisi hakkında bilgiler verir. İnsan doğayı betimlerken aslında doğanın da kendisini betimlediğinin farkında olmalıdır. Çevresiyle sürekli iletişim ve etkileşim halinde yaşamını sürdürmekte olan insanın bir görünen dünyası ve bir de iç dünyası vardır, bu görünmeyen dünya kişinin gerçek benliğini barındırmaktadır. Bir insanı gerçekten anlayabilmenin yolu onun özünü, ruhunu algılayabilmekten geçer ve insan da gerçek benliğinin anlaşıldığını hissettiğinde mutluluk sağlar.

Ormandan insana sessiz çılgılık!

Beş parmak Dağları'nın yamacında kutlu bir yaşam süren orman sakinleri, hayatın sadece sevinçten ibaret olmadığını, acıların da var olduğunu bilmektedirler. İnsanlar gibi kaygılanıyor, düşünüyor, korkuyor ve hatta kimi zaman da ağlıyorlardır. Yani aslında tüm bu duygular insana özgü değildir, doğada bulunan her canlı bu duygulara sahiptir. İnsanoğlunun kendinden başka hiçbir canlıya yakıştıramadığı bu özel duygular bitki ve hayvanlarda da mevcuttur. Fakat kendini tüm canlılardan üstün gören insan ırkı, kendi çıkarları uğruna onların duygularını hiçe saymakta ve diğer canlı türlerine acımasızca davranmaktadır. Oysa doğada her canlının farklı bir rolü ve özel bir yeri vardır, en küçüğünden en büyüğüne kadar, her canlı bir diğer canlının yaşamına hizmet eder. Doğa mucizevi bir dengeye sahiptir. Öyle ki tek bir canlı türü yeryüzünden kaybolursa doğanın dengesi bozulur. Bu dünyada yaşayan her canlı bir diğeriyle ilinti içerisinde. Birinin varlığı diğerinin var olmasına bağlıdır. Bu halka bu şekilde devam eder. "...Kedilerin fareleri, kuşların sürüngenleri ve böcekleri, yırtıcıların memelileri, büyük balıkların küçük balıkları avlama suretiyle yedikleri bilinmektedir. Bir çeşit enerji transferi olarak gerçekleşen bu olgu, doğanın doğal döngüsü içinde açıklanabilir" (Kayaöz, 2010: 152). Bu basit gibi görünen fakat kendi içinde kusursuz bir matematiğe sahip yaşam zinciri, yeryüzünde bulunan bütün canlıların birbirine olan etkisine sadece küçücük bir örnektir. Zira doğada hiçbir canlı nedensizce var olmaz. Su, hava, toprak, bitkiler, hayvanlar ve insanlar, doğada var olan her parça birbiriyle etkileşim halindedir. Yeryüzünde birinin diğerinden daha fazla yaşam hakkına sahip olduğunu söyleyebileceğimiz tek bir canlı türü yoktur. Kaldı ki insanoğlunun da diğer canlılar gibi yegâne amacı karnını doyurmaktır.

Yazar, insanların acımasızlığı karşısında doğanın acizliğini, genç gürgen ağacı ve arkadaşları için korku hikâyelerine dönüşen, ak sakallı meşenin anlattığı gerçek hikâyelerle gözler önüne sermektedir. Hikâyeye göre kapkara bıyıklı, karmakarışık saçlı, cellat yüzlü adamlar gelip dağ çiçeklerini, otları, uçsuz kokuları ve renkleri çiğneyerek avare bir ruhla, yamaçlarda dolanmaya başladıkları zaman, ormanı bir sessizlik kaplar ve peşinden bir korku hakim olur. Hatta kimi zaman orman sakinleri, bu korku hikâyelerinin içinde, bazen ana karakter, bazen yan karakter, bazen de seyirci veya dinleyici olarak yerlerini alır. Öyküde resmedilen orman hayatı yaşadığımız dünyanın metaforik bir minyatürüdür. Zira anlatıda yer alan her karakter, bahsi geçen her yer, okuyucuya dolaylı olarak bir mesaj iletme güdüsüyle kurgulanmış sembollerdir. Öyle ki, yazarın ağaçları kesmek için gelen insanları betimlerken tercih ettiği 'cellat yüzlü adamlar' tanımı, yazarın idam cezasına yaptığı açık bir göndermedir. Burada, ağaçları kesen insanların cellatları, ağaçların idam mahkûmlarını, dağ çiçeklerinin, otların ve ormanın diğer sakinlerinin ise idama seyirci olan diğer mahkûmları temsil ettiğini söyleyebiliriz. Moran'a göre "Edebiyat yazarı, söylemek istediğini açıkça değil, imgelerle, simgelerle, retorik oyunlarla dolaylı bir yoldan dile getirir. Bundan ötürü

metnin anlamı apaçık değil örtüktür, belirsizdir ve bu kapalı anlamı açıklamak eleştirmenin görevidir" (2004: 203). Eserin muhatabı olan okuyucu, aynı zamanda onun eleştirmenidir de. Yazarın mesajını iletmek için kullandığı örtük iletileri kendi yaşamıyla ilişkilendirerek çözümlmek, okuyucuya düşen görevlerden biridir. Öte yandan, akıl, mantık ve gerçekçilik gibi yaşlı ve bilge insanlara özgü nitelikler ak sakallı meşe karakterinde somutlaşırken, duygusallık, hayalperestlik gibi ergenlik dönemindeki gençlere özgü nitelikler genç gürgen ağacında hayat bulmuştur. Eserde iki zıt kutbun sembolü olan bu iki karakter, iki farklı kuşağı temsil etmektedir. Esere hükmeden bu iki farklı bakış açısı, okuyucunun eleştirel düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Ak sakallı meşenin anlattığı hikâyeler, her ne kadar ürkütücü olsa da hayatın gerçeklerini yansıtması açısından gürgen ve diğer ağaçlar için yol gösterici bir ders niteliğindedir. Ormandaki tüm ağaçlar bir gün sıranın kendilerine geleceğinin bilinciyle korku içinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Aslında doğada korku içinde yaşayan sadece ak sakallı meşe ve arkadaşları değildir, dünyanın değişik coğrafyalarında dişleri için katledilen filler, boynuzları için öldürülen gergedanlar, kürkleri için öldürülen timsah, su samuru, aslan, kaplan, tilki gibi hayvanlar da tehdit altındadır.

Böyle korkuyla dolu bir atmosferde, ormandaki diğer arkadaşları gibi kesilip, bir odun parçasına dönüşmek, genç gürgenin de kâbusu olmuştur. Öyle ki bir gece rüyasında iri cüsseli baltalı adamlar gencecik bir ağaç olmasına rağmen gürgeni kesmeye yeltenirler. Tam kesecekleri sırada yaprak kanatlı, dal gagalı, adeta ağaçtan yapılmış bir kuş belirir ve ona uçarak kaçmasını, eğer isterse bunu başarabileceğini söyler. Nitekim dediğine göre kendisi de kuş olmadan önce bir ağaçtır. Bu başkalaşıma uğrama sahnesi bizi fantastik hikâyelerde yaşanan olağanüstülüklerle götürür. "Fantastik romana 'fantastik gerçekçi roman' da denir. Bu, geleneksel anlatı türlerinden olan masalın modern zamanlara özgü biraz değişik bir biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu roman türüne gotik romanın korku, dehşet, kasvetli ortam gibi sert ve kaba unsurlarından sıyrılarak daha yumuşak bir türe evrilmiş şekli de denebilir. Kişisel ya da toplumsal bilinçaltından kaynaklanmaktadır. Fantastik, gerçekte olmayıp da düş gücü ile üretilen canlı veya cansız nesnelere için kullanılan bir terim olup, düş dünyası ile gerçeklik dünyası arasında bir yerlerdedir" (Çetin, 2012: 238). Bu kurgu içindeki düş sahnesi Carlo Collodi'nin Pinokyo masalıyla metinlerarası bir ilişkiyi akla getirir. Bilindiği gibi Pinokyo, onu yapan marangozun dileğini gerçekleştirmek üzere, bir peri tarafından canlandırılmış ahşap bir kukladır. Masalda, Pinokyo'ya öğütler verip rehberlik etmesi için peri tarafından görevlendirilmiş bir de cırcır böceği vardır. Bu rüyada gürgen ağacı ile Pinokyo, gürgen ağacına rehberlik edip uçmasını öğütleyen kuş ile de cırcır böceği arasındaki benzerliklerden söz edilebilir. Burada yazar etkileşimde bulunduğu metinden doğrudan alıntı yapmadan, gönderge aracılığıyla okuyucunun metinlerarası bir bağlantı kurmasını sağlar. "Gönderge, daha doğru bir Türkçe söylemlerle gönderimde bulunma, burada metnin bir alıntılması söz konusu değildir. Bu unsurda esas olan bizi metne gönderimde bulunabilecek genelleyici bir ismin anılmasıdır. Göndergede temel özellik, bir metinden alıntı yapılmadan okuru doğrudan bir metne gönderme işidir (Aktulum, 2011: 435; Aktaran: Aykanat, 2012:

Ecevit bu tarz anlatımı şu şekilde yorumlamaktadır: "Anlamın sorunsallaştırıldığı bu çağın edebiyat sanatçısı, belli bir anlamın taşıyıcısı olan özgün dünyalar yaratmak yerine, önceki metinlere el atar, onlarla parodi/pastiş düzleminde oynar. Kimi kez, bir başka metinden bir motif/imge ya da kişi olur metinde oynadığı; John Barth Şehrazad'la, Hasan Ali Toptaş Don Kişot'la ya da Kafka'nın böceğiyle oynuyordur anlatılarında. Kimi kez de belirli bir modele bağlı olmadan yapılan bir taklit düzlemi yaratıyordu yazar metninde; Platon'un günümüzde moda deyişiyse, bir simulakrumdur bu. Orijinali var olmayan bu taklit görünümü dünya postmodernistlere özgüdür, modernistlerin pastiş/parodi anlayışından farklıdır" (2014: 75-76).

Ne var ki bu olağanüstülükler silsilesinde, genç gürgen, uçmasının imkânsız olduğunu düşünmekte, fakat uçmaktan başka şansının olmadığını da bilmektedir. Mucize bu ya! Kuşun yüreklendirmesi ve yönlendirmesi sayesinde genç gürgen köklerini ve saçaklarını topraktan ayırmayı başararak uçmaya başlar ve yavaş yavaş Beşparmak dağlarından uzaklaşır. Gürgen ağacı için bu mucizevi kaçış bir kurtuluş gibi görünse de bu bir özgürleşme değildir. Yaşadığımız dünya, güçlü olanların zayıfları ezmeye yönelik

eylemlerini gösteren örneklerle doludur. Köklerini ve saçaklarını topraktan ayırarak yaşam alanını terk eden gürgen ağacı, bizi bir an savaş, açlık, salgın gibi felaketler yüzünden evlerinden yuvalarından kopan insanları düşünmeye iter.

Yazarın mekân olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırlarında bulunan Beşparmak dağlarını seçmesini bir başka bakış açısıyla da değerlendirebiliriz. Bilindiği gibi, Kıbrıs adasında yaşayan Türkler, Rumlar tarafından zorlanarak topraklarını terk etmek zorunda bırakılmışlardır. Kıbrıs Adasında yaşanan bu dram ve katliam Beş parmak dağlarında gürgen ağacı ve arkadaşlarına yapılan katliama benzetilebilir. Zira onlar da insanoğlu tarafından, kendi yuvalarında korku içinde yaşamak zorunda bırakılmış, acımasızca katledilmişlerdir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, diğer bir açıdan baktığımızda, söz konusu mekân olarak seçilen yerin Beşparmak Dağları yani Türk yurdu olmasından dolayı, oradaki Türk nüfusun yaşadığı sıkıntılara göndermede bulunulmuş olması muhtemeldir. Muhtemeldir diyoruz çünkü biliyoruz ki okurlar metinlerden, metinlerin açıkça söylemediği şeyleri çıkarılabiliyorlar (yorumlayıcı işbirliği de bu ilkeye dayanmaktadır), ancak metinlere söylediklerinin tersini söyletmezler (Eco,1996: 106).

Anlatım, yurdunu terk eden gürgen ağacının yüzlerce insanın yaşadığı küçük bir köye doğru yol almasıyla devam eder. Geri dönmek için artık çok geçtir. Köyün çocukları onu havada nereye gideceğini bilmeden öylece süzülürken fark etmişlerdir. O sırada gürgenin aklından türlü şeyler geçmektedir. Yazar, bunu yine metinlerarası bir yaklaşımla ifade eder;

“Ola ki başka bir masala gidecektim ama, henüz o masal yaratılmamıştı. Bu yüzden oralarda oynayıp vakit geçiriyordum. Hiç kuşkusuz, beni anlatacak olan masal söylenir söylenmez uçup gidecektim” (Toptaş, 2018: 19) diye düşünür.

Üstkurmaca yazarı (metafiksyonalist) çoğunlukla örtük ya da açık düzlemde bir meta-evren yaratır metinde. Başta metnin öyküsü olmak üzere, roman kişilerinin, giderek de yaşamın kendisinin kurmaca olduğu gerçeği, bu meta-evrende sürekli vurgulanır. Somut yaşam ve kurmaca metnin bir araya getirilmesi, birbiriyle çakıştırılması, aradaki sınırların yok edilmesi, üstkurmaca düzlemin ana özelliğidir. Metafiksyonalist, önce metinde bu eşzamanlı birlikteliği belirgin kılmakla yükümlüdür (Ecevit, 2014: 105). Üstkurmaca metinlerin çoğunda olduğu gibi Gürgen'in rüyası ile yazar bir meta-evren yaratmış kurmaca içerisinde başka bir kurmacaya yer vermiştir. Okatan'a göre “Toptaş romanlarının diğer bir özelliği ise kurgusal evrendeki her şeyin metafizik boyutta yorumlanmasıdır” (2014: V). Toptaş'ın romanlarında yer verdiği metafiziksel algılama yazarın ilk çocuk kitabı olan *Ben Bir Gürgen Dalıyım* adlı eserinde de yer yer karşımıza çıkarak okuyucunun görünen nesnel gerçeği metafiziksel olarak da yorumlayarak farklı bir boyutta anlamlandırmasını sağlamaktadır. Doğada var olan her varlığın bir varoluş nedeni ve o varoluş amacını gerçekleştireceği bir hayatı, yani bir öyküsü vardır. Genç gürgen ağacı da havada süzülürken bir nevi kendi kaderini aramaktadır.

Nereye gideceğini bilmeden avare bir şekilde gökyüzünde salınırken, köydeki çocuklardan biriyle göz göze gelen genç gürgen, çocuğa orman gibi bakar. Kuş kılığındaki gürgen, çocuğa bakışını şu sözlerle tarif etmektedir;

“Ormanda ne kadar ağaç, ne kadar çiçek, ne kadar ot ve börtü böcek varsa onların rengiyle, onların kokusuyla, onların şekliyle baktım” (Toptaş, 2018: 20).

Gürgenin bakışları doğadaki tüm canlıların bir yansımasıdır. Ancak sevgiyle bakmayı bilen gözler, ondaki güzelliği görmeyi başarabilirler. Yazar, burada ağacın karşısına çocuğu çıkararak ağaç-çocuk ilişkisine dikkat çekmektedir. Çocukların yetiştirilmesi konusunda “ağaç yaşken eğilir” sözü herkesçe bilinir. Nasıl ki bir çocuk büyüme aşamasında bakıma, ilgiye, sevgi ve şefkate ihtiyaç duyar, aynı şekilde ağacın da bakıma, gübreye ve suya ihtiyacı vardır. Ağaç da bir canlıdır, onların gelişme evreleri vardır. Tıpkı bir çocuk gibi doğar, büyür ve gelişirler. İnsan hayatının her aşamasında sayısız katkıları söz konusudur. İnsanın her dokunduğu ve gördüğü şeyde ağaç bir işlev üstlenmiştir. Kimi zaman bir çocuğun beşiği, kimi zaman insanın oturduğu evin kapısı, penceresidir. Çocuğun dokunduğu kitap, yazdığı kalemdir. Kısacası ağacın insan hayatında çok önemli rolleri vardır. Bu açıdan onu bir canlı görüp sevmek ve korumak insanın en başta gelen sorumlulukları arasındadır. *Ben Bir Gürgen Dalıyım* hikâyesinde resmedilen çocuk, bu duyarlılıktan

yoksun biri olarak gürgenin bakışlarındaki canlılığı ve farklılığı yadırgamaktadır. Gürgenin ağzından bu sahne şu şekilde aktarılmaktadır:

“Çocuk benim bakışımdaki bu çeşitliliği görünce hem afallamış, hem de öfkelenmişti sanki; gözbebeklerinde, baltalarının benzeyen keskin ışıltılar çarpışıyordu” (Toptaş, 2018: 20).

Çocuğun buradaki tepkisi düşündürücüdür. Zira çocuk masumiyetin, saflığın sembolüdür. Çocuğa doğa sevgisi aşılammıştır, bununla birlikte tek bir çift gözde bu kadar fazla canlılığın varlığını hissetmek onu şaşkına çevirmiştir. Çeşitliliğin güzelliğini göremeyerek büyüklerinden öğrendiği gibi, kuş kılığındaki gürgeni öldürmek için sapanına sarılır ve gürgeni kanadından vurur. Kuş kılığındaki genç gürgen çocuğun sapanla attığı taşın önce yapraklarına, sonra da gövdesine isabet etmesiyle yere düşmekte iken arkadaşı köknarın sesiyle uyanır.

Yazar, romanın akışı içerisinde birçok kez insanı doğa karşısına çıkarır ve doğanın sesine aracılık eder. Günümüzdekinin aksine “insan-doğa ilişkisi ilkçağlardan beri süregelen bir ilişkidir. İlkçağ filozoflarının doğaya yönelişlerinin temelinde doğaya egemen olma değil, onu anlama çabası yatmaktadır” (Gül, 2013: 17). Rüyasında da insanoğlunun şiddetinden kaçamayan gürgen, arkadaşı köknara rüyasını anlatır ve şöyle der: “Biliyor musun bana kalırsa, ne yaparsak yapalım, biz bu insanlardan asla kurtulamayacağız” (Toptaş, 2018: 22). Köknar da “Biliyorum” diye cevap verir acıyla ve sözlerine şöyle devam eder;

“Keşke insanlar dünyayı sevmeyi öğrense; yaşadıkları topraklarda birer misafir olduklarını anlayıncaya ve çocuklarına daha yeşil bir gelecek hazırlamanın bilincine erişinceye kadar, ne yazık ki bu katliam böylece sürüp gidecek!” (Toptaş, 2018: 23).

Kitabın mesajını okuyucuya doğrudan aktaran bu cümle metinlerarası bağlamda “klişe”yi temsil etmektedir. Aktulum'a göre; klişe bir yinelemedir. Ona başvuran özne daha önce söylenmiş olanı, herkesin söylediğini, ‘bilinen’i yineler. Klişe toplum içerisinde, toplumsal çerçevede, ortak bir bellekten doğar. Bir toplum bir betiyi, bir örneği, düşünceyi, sözü vb. yineleyerek ve onları bir dönemden ötekine, bir çağdan öteki çağa aktararak klişeye dönüştürür. Klişe ile bir çağın ortak ekinel alanına girilir. Bu alan içerisinde biçimlenmiş, klişeye dönüşmüş, bir çağa özgü basmakalıplaşmış düşüncelerin izleri çoğu zaman başka metinlerde yansır. Çünkü klişe, edinilmiş bir düşünceyi, bilgiyi gösterir” (2000: 149). Köknar ağacının yukarıda alıntıladığımız cümlesi, yazarın okuyucuya vermek istediği açık bir mesajdır. Aslında bu bir mesajdan çok insanlara bir çağrı, bir uyarı niteliğindedir, geçmişten bugüne deneyimlerle edinilmiş bir bilginin nesilden nesile aktarılma, herkesçe kabul edilmiş birçok yazılı metinde kendine yer bulmuş klişe bir gerçektir; eğer insanlar doğa bilincine erişemezlerse doğayla birlikte kendi türlerinin de sonunu getireceklerdir.

İdeali uğruna bir direniş

Çocuk ve gençlik edebiyatı eserleri, kahraman aracılığıyla okuyucuya mesaj vermeyi ve onun kişisel gelişimine katkıda bulunmayı amaçlar. “Çocuk edebiyatı çocukların eğlenmesine ve eğlenirken de hayal güçlerini, sözcük dağarcıklarını, kendilerini ve içinde yaşadıkları toplumu anlamalarını sağlayan, okuma farkındalığı geliştiren bir eğitim-öğretim materyalidir” (Çabuk ve Bayraktar, 2011: 62). Bu bağlamda düşünüldüğünde, gürgen ağacı ve arkadaşlarının hikâyesi çocuk ve genç okuyucuların bilişsel gelişimine önemli katkılar sağlayan, derslerle dolu bir çocuk ve gençlik edebiyatı ürünüdür. Eserin kahramanları gürgen ağacı ve köknarın gelecekte olmak istedikleri eşyaların hayalini kurmaları ve bu uğurda kendilerine şekil vermeye çalışmaları okuyucu için bir örnek teşkil etmektedir. Bühler'e göre İnsan yaşamında 5 biyolojik dönem söz konusudur. Kişi, her bir dönemde bilinçsel ve bilişsel olarak farklı kazanımlar edinir. Bu dönemler bir binanın yapı taşları gibi hayati önem taşımaktadır, belli bir dönemde edinilmesi gereken davranış eğer o dönemde edinilmediyse yaşamın diğer dönemlerinde o davranışı edinmek mümkün olmayabilir. Bühler'in “İnsan Yaşamının Akışı Kuramı”na göre insan yaşamında ikinci dönemi oluşturan ‘Genişleme hazırlığı ve kendi belirlediği amaçları deneme’ dönemi olan 15-25 yaş evresini, öğrencilerinden Frenkel şu şekilde açıklamaktadır; Çocukluktan-yaşamın birinci döneminden-yeni kurtulmuş genç insan

yaşamı konusunda ilk planları yapar ve ilk kararları alır; bu, ergenlikte ya da hemen sonrasında gerçekleşir. Hemen ardından yaşamın ikinci dönemi başlar” (Aktaran; Onur, 2006: 31). Vygotsky’ye göre ise 12-18 yaş aralığı kariyer açılımlarının gelişmesi açısından en önemli dönemdir. İnsanoğlunun da belli bir yaştan sonra eğitilmesi çok zordur, çünkü insan küçük yaşlarda öğrenmeye ve eğitime daha uygundur. İdealleri doğrultusunda yaş alan çocuk, amacına giden yolda hayatına, ideallerine en uygun şekilde yön verecektir. Oturmuş bir karakteri değiştirmek veya yaşamın ortasında koyulmuş bir ideali gerçekleştirmek oldukça zor, hatta çoğu zaman imkânsızdır. Bundan dolayıdır ki çocukluk ve gençlik dönemi insanların bilişsel ve bilinçsel gelişiminde en önemli yeri tutmaktadır.

Genç yaşta kendisine bir ideal belirleyen gürgen ağacı, bu ideali uğruna kendince bir direniş başlatır. Artık gece gündüz, kar fırtına demeden, gövdesini dimdik tutmaya çalışarak, gövdesine tahta yapımına uygun, kusursuz bir şekil vermeyi amaçlamaktadır. Gürgen ağacının bu tavrı gençlik döneminde kimlik oluşturma dönemini çağrıştırmaktadır. Genç gürgen bu direnişin kendisinde yarattığı farklılığı şu sözlerle anlatır; Üstelik, herhangi bir şeye karşı direnmek, daha şimdiden güzelleştirmişti beni. Varlığıma benim bilmediğim birçok anlam katmıştı” (Toptaş, 2018: 27).

Kendisine bir amaç belirleyip, o amaç uğruna savaşmak, gövdesine kendi ideali doğrultusunda bir şekil vermek, genç gürgenin hayatına anlam kazandırmıştır. O artık hayattan ne istediğini bilen, kararlı, güçlü ve idealist bir ağaçtır. Bundan sonra, zamanın ne getireceğini hiçbir şey yapmadan, korkuyla beklemek yerine korkularının üstüne gidip, insanoğluna ve ölüme meydan okuyarak geleceğine kendisi yön verecektir.

Genç gürgen ağacı, şartlar ne olursa olsun, isterse kendi kaderini değiştirebileceğini düşünmektedir. Diğer orman sakinleri ise içten içe ona gıpta etmekte ve genç gürgenin akıbetini merakla beklemektedirler. Genç gürgenin hayalinde şarkılara batıp çıkan bir gitar veya bağrında kızlar uyutan, kara pürçekli oğullar büyüten oymalı bir beşik, çocuk parkında bir oyuncak gibi faydalı ve insanlara mutluluk veren bir eşya olmak vardır. Hatta kimi zaman bir yerden bir yere mutluluğu, güzelliği taşıyan bir demiryolu traversi olmayı bile hayal etmektedir, fakat o zaman da gece gündüz mermi, mahpus ya da yaralı asker taşıyan tren katarlarına katlanmak zorunda kalacaktır. Gürgenin en büyük korkusu, yanıp kül olacak bir oduna dönüşmekten çok, böyle hüznü bir eşyaya dönüşmektir. Kaderi tam olarak insanoğlunun ellerindedir, üstelik ak sakallı meşeye göre insanoğlu sağırdır, gürgen ağacı, nasıl bir eşyaya dönüşmek istediğini söylemiş olsa bile, onun kendisine seslenişini duymaz, anlayamaz. Gürgen ağacı insanoğlunun doğayı anlayamayışını şu sözlerle anlatmaktadır: “Sözün özü, insanoğlu benim soyumun dilini çözmemişti henüz; kokuca konuşsam da anlamazdı, renkçe konuşsam da” (Toptaş, 2018: 32).

Doğa kendisini rengi ve kokusuyla anlatmaktadır, fakat insanoğlu ne rengin ne de kokunun dilinden anlamaktadır. Çünkü doğayı anlamıyor olmak, anlıyor olmaktan çok daha kolaydır. Eğer insanlar doğayı anladıklarını kabul edecek olurlarsa, bu doğaya karşı acımasızca yaklaşımlarını açıklamak, vahşiliklerini kabul etmek anlamına gelecektir. Oysa anlamayı reddederek, türlü türlü mazeretler üretip, insan merkezci bir yaklaşımla doğayı katletmelerini haklı çıkarmak, insanoğlu için çok daha kolaydır. Genç gürgen, insanoğlunun doğayı anlamayı reddettiğinin bilincindedir. Fakat her şeye rağmen direnmekte kararlıdır. Gürgen ağacının zorluklar karşısında yılmayıp, kendince bir çözüm üretmesi çocuk ve gençlik edebiyatının genel amaçları içerisinde yer alan örnek teşkil etme ilkesine uygun düşer. Aytekin'e göre: “Çocuk ve gençlik edebiyatı eserleri hayatı tanımaya, zorluklar karşısında tavır almaya, yapıcı ve yaratıcı düşüncüyü geliştirmeye olanak sağlar. Çocuk bu edebiyatın kendisine sunduğu kitaplarda, günlük hayatta karşılaştığı olayların, yaşadığı topluma ait kültürel unsurların birer benzerini görür” (2011: 49). Kişilik gelişimine önemli katkılar sağlayan bu eser ile okuyucu, gürgen ağacı ile empati kurup kendisini onunla özdeşleştirir ve gürgen ağacının zorluklar karşısında takındığı tavrı örnek alıp, kendi hayatında karşılaştığı zorluklar karşısında yılmadan, kendince çözümler üretmesi gerektiğinin bilincine varır.

Ormanın sele dönüşen gözyaşları!

Eserin kahramanı gürgen dalının komşusu köknar, sisli bir gecede, sessizce ortadan kaybolur. Yazar, köknarın gidişini okuyucuya açık bir şekilde aktarmak yerine korku ve gerilim unsurları olan gecenin karanlığından ve sisten yararlanarak kesilip götürülme anını örtük bir şekilde aktarmayı tercih etmiştir.

Yazarın bu tutumu okurun üzerinde Umberto Eco'nun deyimıyla "sis etkisi" yaratmıştır (1996: 38). Günün birinde, eski püskü giysili iki adam, ormana gelir, genç gürgeni ve ormandaki birkaç ağacı gözlerine kestirirler. Adamlardan birinin çocuğu çok hastadır ancak parası olmadığı için onu hastaneye götürememiştir. Tek umudu ormanda kestikleri ağaçların parasıdır. Burada görüldüğü üzere insanoğlu bir şekilde ağaçları kesmeye mecbur kalmış, ormana verdikleri zarar, yine insanoğlunun kendine göre haklı bir gerekçe öne sürmesiyle ifade edilmiştir. Bu noktada postmodernizmin çoğulcu yapısı devreye girmektedir. "Yüzyılın son çeyreğindeki postyapısalcılara göre, metnin anlam alanı sonsuz bir devinim içindedir; okur ancak metinle karşılaştığı anlam an'ını dizginleyebilir; o da sonsuzluk içindeki anlardan yalnızca biridir. Metnin tek/doğru ve mutlak bir yorumu yoktur, anlamlandırma edimi tümüyle öznel düzlem de gerçekleşir, görecedir, bu nedenle de okur sayısı kadar anlam vardır" (Ecevit, 2014: 79). Çoğulcu yaklaşımda olduğu gibi, yazar burada okuyucuyu düşünmeye sevk ederek, doğru olanı belirlemede onu özgür bırakmıştır. Burada, doğanın insana hizmet eden bir araç olduğu anlayışını benimseyen okuyucu, oduncuları haklı bulacak, doğanın yaşamaya hakkı olan canlı bir sistem olduğu anlayışını benimseyen okuyucu ise, doğadan yana bir duruş sergileyecektir. Sonuç olarak doğru her okuyucu için farklı olacaktır.

Ormana bir sessizlik hakimdir. Baltalı iki adamın soğuk gölgesi, ormandaki tüm canlılara korku vermiştir. Yazarın, orman sakinlerinin yaşadığı gerilimi okuyucuya aktarma şekli postmodern açıdan şu şekilde açıklanmaktadır; Postmodern romanlarda her ne kadar "olay" geri planda kalmış olsa da gerilim unsurlarından faydalanmak, yani okuyucuda korku, endişe, merak, gerilim, şüphe, heyecan, sıkıntı, kaygı gibi duyguların depresmesine yol açabilmek oldukça önemlidir" (Somuncuoğlu, 2014: 982). Diğer arkadaşlarından sonra, şimdi sıra genç gürgen ağacındadır, artık yıllardır korkuyla beklediği anı deneyimleyeceği gün gelmiştir. Az önce gölgesinde terlerini kurutup, karınlarını doyuran iki adam şimdi gürgene balta savurmaktadırlar. Oysa doğa bir nevi insanoğlunun yuvasıdır, ona yiyecek, barınak, eşya ve hatta şifa verir, yani insanoğlunun yaşamını devam ettirebilmesi için ona tüm olanakları doğa sağlar.

Nitekim genç gürgen ağacı da bu düzenin kurbanlarından sadece biridir. İki korkunç adamın keskin baltalarıyla gövdesi topraktan zorla sökülüp alınmıştır. Genç gürgen insanların kendisine sağır oluşunu okuyucuya şu sözlerle aktarmaktadır; Kokumla hıçkırırım, rengimle çığlık attım. Gelgelelim, eli baltalı adamların ikisi de duymadı beni" (Toptaş, 2018: 65).

Gürgen ağacının kesilmesine yönelik olarak kullanılan "kokusuyla hıçkırık, rengiyle çığlık atma" ifadeleri çok anlamlı ve bir o kadar da trajik bir aktarım olarak dikkat çekmektedir. Yazarın bu üslubuyla vermek istediği mesajları daha da etkili kıldığını ve okuyucuda kesinlikle bir duyarlılık yaratmayı başardığını söyleyebiliriz. "Postmodern romanlarda konu, amaç "dil"dir, metnin kendisidir. Yazarın hedefi hiçbir zaman bir fikri, bir kişilik özelliğini ön plana çıkarmak değildir. Onun işi metindir, kurguladığı, o anda kullanılan sözcüklerdir" (Somuncuoğlu, 2014: 973);

"Ne var ki hiçbirini hiçbir şey yapamazdı. İsteseler de, ellerinden herhangi bir şey gelmezdi zaten. Ak sakallı meşenin dediği gibi, insanın zalimliğine ağaçlarla kuşlar, böceklerle otlar, hayvanlarla taşlar değil, ancak insan karşı koyabilirdi. Dönüp dolaşp insanda başlıyordu her şey dönüp dolaşp insanda bitiyordu. Gerisi boştu... Yani insanın karışmadığı her şey bir masaldı" (Toptaş, 2018: 65).

Doğanın yok olması insan davranışlarının bir sonucudur, insan doğayı kendisinden korumayı başardığında, doğa varlığını sorunsuz bir şekilde devam ettirecek yeryüzünde üstlendiği görevi aksatmadan tamamlayabilecektir. Burada görüldüğü gibi, ormanların hızla yok olmasının bir diğer sebebi ise kaçak ağaç kesimleri, tarla açma, yerleşim yeri kazanma, otlatma ve kaçakçılıktır.

Genç gürgenin ormandaki hayatı, arkadaşları, hatta hayalleri geride kalmıştır. Yeni mekânı yoksul bir kenar mahalledir artık. Tüm olumsuzluklara rağmen, hayatın içinde olma arzuları ve hayata duydukları sevgi hiç azalmamıştır. Fakat acımasız insanoğlu, ömrünü adadığı bu uzun direnişin sonunda onu, en büyük kâbusuna bir darağacına dönüştürmüştür.

Hayat yolculuğunun sonunda sıra şimdi bir canlının ölümüne şahitlik etmeye, hatta ölümüne sebep olmaya gelmiştir. Bir sabah avlunun kapısından elleri bağlı genç bir mahkûm getirirler. Darağacı şeklindeki

gürgenin alnundaki ipi genç bir mahkûmun kafasına geçirirler sessizce ve sonra mahkûmun ayaklarının yerden kesilişine şahit olur gürgen ama elinden hiçbir şey gelmez. İşte o an tersine bir direniş başlatarak kendini öldürmeye karar verir gürgen ve rüzgâr aracılığıyla Beşparmak Dağlarına şu mesajı gönderir;

“Eeey ağaçlar! Eeey gürgenler, çamlar, köknarlar ve meşeler! Eeey uzun kuyruklu tilkiler, ey ürkek adımlı tavşanlar! Duyuun beni ey dağlar taşlar! Duy beni dağ sümbülü! Duy beni eey ormanın kuytusunda gezinen yalnız böcek! Duyun beni eey gökyüzünü derinleştiren kuşlar! Duyun ve bundan böyle bir darağacı olarak bilmeyin beni! Eğer Beşparmak Dağları'nın ardındaki düzlükte kuru bir dalım kalmışsa, artık ben bir gürgen dalıyım!” (Toptaş, 2018: 111).

Gürgen ağacı, hayatını adadığı direnişine rağmen, karamsar bilge meşenin öngördüğü gibi, insanoğlunun gazabından kurtulamamıştır. İnsanoğluna utanç vermesi gereken idam cezası, bir gürgen dalını utandırmış, istemeyerek de olsa bir canlının ölümüne vesile olmaksızın onurlu bir duruş sergileyerek kendisini öldürmeyi yeğlemiştir.

SONUÇ

Hasan Ali Toptaş'ın *Ben Bir Gürgen Dalıyım* adlı eseri postmodern bir anlatı özelliği göstermektedir. Yazarın üslubu son derece akıcı ve şiirseldir. Eserde mekân olarak orman resmedilmiştir. Her kurmaca öyküde olduğu gibi anlatı hızlı değişkenlik gösteren olaylarla aktarılmıştır. Bu tür kurmaca anlatılarda olaylar ve kişilerle bir ortam oluşturulurken her şey açık bir şekilde anlatılmaz. Bazı şeyler örtük şekilde verilirken, kalanının okur tarafından anlaşılması istenir. Bu şekilde okurun yazarla işbirliğine girmesi amaçlanır. Yazarın kurmaca anlatısı, ormanda kişileştirilmiş kahramanlar aracılığıyla insanoğluna seslenir. Genç gürgen ağacının atıldığı her bir macera yazarın mesajını vermeye uygun olarak örüntülenmiştir. Postmodern metinlerin temelinde olduğu gibi, bu eserde de yazar karşısında olduğu düşünceye doğrudan karşı çıkmak yerine dolaylı eleştiri yoluna giderek, kendisine göre doğru olan düşünceyi okuyucuya benimsetmeye çalışmıştır. Modernist akıma bir başkaldırı olarak ortaya çıkan postmodernist akımın edebi bir yansıması olan bu postmodern anlatıda, tek tip düşünceye karşı çoğulcu düşünce, aklın ve mantığın mutlak doğrularına karşı hayal ürünü fantastik öğelerle dolu kurmaca bir dünya benimsenmiştir. Genç gürgen dalının bu hüznü hikâyesi okuyucuyu, doğaya karşı duyarlı olmaya iterken aynı zamanda kendi davranışlarına dışardan bakma imkânı da sunmaktadır. Yazar eserinde, savaşa, idam cezasına insanlığın dünyada yaptığı her türlü katliama karşı bir tavır takınarak, insanoğlunun kendi eylemlerine ayna tutmakta, ve onu bir anlamda kendi davranışlarını sorgulamaya itmektedir. İnsanoğlunun benmerkezci davranışları sadece yaşadığı çevreye değil, dolaylı olarak kendisine de zarar vermektedir. Eser aracılığıyla, küreselleşen ve gelişen dünya, bir gürgen ağacının gözünden anlatılmakta ve insan doğa ilişkisine dikkat çekilmeye çalışılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aykanat, T. (2012). “Bilginin Malzeme Olarak Kullanıldığı Sanatlar İle Metinlerarasılık Arasındaki Bağlantılar,” *International Journal of Social Science, Volume 5 Issue 4, p. 11-31*.
- Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınları, İstanbul.
- Aytekin, H. (2011). *Yabancı Dil Öğretiminde Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı*. Samsun: Güven Ofset.
- Çabuk, B. ve Bayraktar A. (2011), “Öğretmen Adayları Öğrencilerine Kitap Okuyor Mu? Öykü Kitaplarının Okuma Yazma Öğretiminde Kullanımı,” *Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama Ve Araştırma Merkezi 3. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*.
- Çetin, N. (2012). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Ecevit, Y. (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Eco, U. (1996). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. İstanbul: Can yayınları.
- Gül, F. (2013). İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2013/14: 17-21.

- Kabalıcı, Ece S. (2018). "Altın Dal"daki ağaç ruhunun mitolojideki izleri, *International Journal of Social Science* Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7718> Number: 69, p. 105-118, Summer II.
- Kayaöz, E. (2010). Av ve Avcı Arasındaki Yarışma," *Acta Turcica. Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*.
- Moran, B. (2004). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yay.
- Narlı, M. (2009). Postmodern Roman Ve Modern Gerçekliğin Yitimi, *Türkbilig* 2009/18: 122- 132.
- Okatan, F. (2014), *Hasan Ali Toptaş'ın Romanlarında Postmodernist Öğeler*, Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Onur, B. (2006). *Gelişim Psikolojisi, (Ölüm, Yaslılık, Yetişkinlik)*. Ankara: İmge Kitabevi, 7. Baskı.
- Özot, Somuncuoğlu G. (2014). Postmodern Roman: Kurgu, Dil ve Kişiler Kadrosu. *Turkish Studies Dergisi*, 2014, 9/6: 973-987.
- Veysel, Ş. (2015). Kahramanın Sonsuz Yolculuğunda 'Osmancık'ın Simgesel Halleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 25, Sayı: 2, Sayfa: 1-13,